

י"ב אדר א' תשע"ט

17 פברואר 2019

לכבוד:

עיריית גולן-אנגלקו

מנהלת אגף איכות הסביבה, מנהל תפעול

עיריית נתניה

שלום רב,

הנדון: טיפול בחמציץ נטוי - צמח פולש בחורשת הסרג'נטים – חוות דעת

חורשת הסרג'נטים בנתניה היא אחד האתרים החשובים לקיומם של המינים בסכנת הכחדה בשרון. החורשה נזכרת פעמים רבות בספר האדום צמחים בסכנת הכחדה בישראל (שמידע ושותפיו 2007, 2011). גדלה בה האוכלוסייה הגדולה ביותר בישראל של בוצין בירותי, מינים נוספים הנמצאים בסכנת הכחדה: תורמוס צהוב, אזוביון דגול, ערבז החוף, ציפורנית שרונית (לא נצפתה בשנים אחרונות בשום אתר), סמר קרקפתי (לא נצפה בשנים האחרונות), חרצית דביקה, אשבל השדה (נכחד מרוב האתרים בהם גדל בעבר), שמשונית הטיפין, דבקת פלשת, קיטה סוככנית (לא נצפתה באזור מאז שנת 1999), זהבית שרונית תת-מין שרוני (לא אותרה בחורשה בסקר האחרון בשנת 2014), גלונית פלשתית, כף-עוף מנוצה (רוב האתרים שלה הידועים מן העבר נכחדו), תלתן דגול, אספסת החילזון ומינים נדירים מאוד הנמצאים על סף איום: תלתן פלשתית, שום תל-אביב, תורמוס שעיר.

אזור השרון ובית הגידול של קרקעות קלות הוגדרו בספר האדום ובמסמכי מדיניות נוספים, כנקודות חמות (Hot Spots) של הצמחים בסכנת הכחדה וביניהם צמחים אנדמיים. אזור השרון מתאפיין בקצב פיתוח מהיר ביותר המאיים על בתי גידול טבעיים ועל השטחים הפתוחים המעטים שנותרו בו. בשנים האחרונות ללחצי הפיתוח הצטרף איום נוסף - ריבוי של מיני צמחים פולשים אשר כובשים את השטחים הפתוחים ומדכאים את המינים המקומיים.

השטחים הפתוחים הטבעיים ובהם גם שמורות הטבע בשרון קטנים מאוד וחשופים להשפעות של האזורים הסובבים אותם, ובין היתר לחדירה של צמחי מעזבות, עשבים רעים של שדות ומינים פולשים. במצב הזה הכרזה ושמירה סטטוטורית של השטח אינם מספיקים כדי לשמר את איכותו ואת המינים הייחודיים הגדלים

בו לאורך זמן. הצורך בממשק פעיל לטובת המינים בסכנת הכחדה עמד במרכז הדיונים בכנס שבוע השמירה על הצמחים בסכנת הכחדה באגן הים התיכון שהתקיים במלטה בנובמבר 2018.

חמציץ נטוי הפך בשנים האחרונות לאחד המינים הפולשים החמורים ביותר באזור השרון. הוא מוכר כמין פולש בארצות דרום אירופה סביב אגן הים התיכון. מחקר שנערך באי לסבוס שביוון הראה שהוא דוחק באופן מוחלט את מיני הצמחים החד-שנתיים והגאופיטים המקומיים. בעבר חשבו שהחמציץ מתרבה ופולש בדרך וגטיבית בלבד באמצעות הפקעות. בשנת 2013 גילו בפורטוגל שהחמציץ מייצר זרעים פוריים. יתכן שזאת תופעה חדשה שעלולה להגביר את קצב התפשטותו.

חמציץ נטוי נחשב לצמח קשה מאוד לטיפול. מומלץ לעקור מיד מוקדים חדשים וקטנים. בשטחים נגועים בצורה משמעותית העקירה אינה יעילה. מומלץ לכוון מאמצים לדיכוי המוקדים שהתבססו ולמנוע התפשטות לשטחים נוספים במיוחד באתרים בעלי ערכיות אקולוגית גבוהה, עשירים במינים בסכנת הכחדה ועשבוניים. הניסיון בעולם ובישראל הוכיח שהטיפול היעיל ביותר כנגד חמציץ הוא ריסוס ב-glyphosate, אך הוא לא מביא לביעור מוחלט.

רוב המידע מבוסס על הספר "הצמחים הפולשים בישראל", מהדורה השנייה (דופור-דרור, 2019)

לסיכום

לאור הערכיות הגבוהה של חורשת הסרג'נטים, המהווה בית גידול לעושר רב של צמחים הנמצאים בסכנת הכחדה וצמחים אנדמיים, ולאור נגיעות כבדה בצמח הפולש חמציץ נטוי, אני ממליצה לטפל בחמציץ נטוי כדי לדכא אותו, לצמצם את רמת הפגיעה ואת גודל השטח הנגוע ולמנוע התפשטותו לשטחים נוספים. אני ממליצה לטפל בריסוס ב-glyphosate כשיטה היחידה שהוכחה כיעילה כנגד חמציץ נטוי. כמובן יש להיצמד להנחיות היצרן, למשל אין לרסס בצמוד לבתי גידול לחים. יש לנקוט באמצעי זהירות הנדרשים בשטח ציבורי הנמצא בשימוש אינטנסיבי של התושבים.

מומלץ לערוך ניטור של תוצאות הטיפול ולהתאים את השיטה, את עוצמת הטיפול ואת תדירותו לתוצאות הניטור.

מומלץ לעקוב אחרי המחקרים הנעשים בתחום אמצעי הביעור, בתקווה שיפותחו שיטות טיפול חדשות, יעילות יותר וספציפיות יותר למין היעד.

בברכה

מרגרטה וולצ'אק

אקולוגית צמחים

רשות הטבע והגנים